

דו"ח סופי:

חפירת הצלה בצומת אשתאול – כביש 38

רשיון: 2006/311

החופר: מיכאל פריקמן.

חברה מבצעת: י.ג. ארכיאולוגיה חוזית בע"מ.

חסות אקדמית: היבריו יוניון קולג'.



איור 1: מראה כללי של המבנה מתק' הברונזה הקדומה.

הקדמה:

בהמשך לחפירת בדיקה שהתקיימה בשנת 2005 בצומת אשתאול ע"י ג. סולימני מרשות העתיקות, התבצעה באתר חפירת הצלה בשנת 2006. חפירת ההצלה הוזמנה ע"י חב' מע"צ החדשה (מכרז: 28/06), והתבצעה ע"י חב' י.ג. ארכיאולוגיה חוזית בע"מ, בחסות אקדמית של ההיבריו יוניון קולג'. ליווי מדעי לחפירה ניתן ע"י פרו"פ יוסי גרפונקל מהאוני' העברית בירושלים כמו כן ניתן יעוץ גיאומורפולוגי ע"י ד"ר אורן אקרמן. חפירת ההצלה כללה השלמת חפירת הבדיקה בשני חצאי ריבועים שלא הושלמו וכן חפירת שני ריבועים נוספים שגודלם 5 X 5 מ' במקום בו התגלה שריד של קיר בחפירת תעלת הבדיקה שמדרום לריבועי הבדיקה. הריבועים מוספרו בספרות רומיות מ-I עד IV מצפון לדרום (לכיוון צומת אשתאול). עפ"י דרישת רשות העתיקות נחפר חצי ריבוע נוסף (2.5 X 5 מ') בעקבות גילוי ארכיטקטורה בריבוע III. הריבוע הנוסף סומן במספור V- והוא נמצא בין הריבועים III ו-IV. סה"כ במהלך העבודות נחפרו 87.5 מ"ר. העבודות התבצעו בחודש אוגוסט ובחודש אוקטובר 2006.

החפירה באתר:

האדמה באזור האתר היא אדמה כבדה וחרסיתית, שנמצאה מתחת למפלס תחתון של החלוקים בכל הריבועים. ניתן להבחין בהבדל בין אדמה זו לבין הסדימנט שהיה חלק מהרבדה אנתרופוגנית.

האתר נמצא ע"ג מדרון טבעי הנראה היטב בחתכים צפון-דרום וגם מזרח-מערב. עם כל זאת, בריבוע III הקרקע מקבלת זווית הפוכה והמדרון יורד לכיוון צפון, כפי שנראה בבסיס קירות אורך W213 ו-W229 של המבנה. החפירות ובחינת הממצא הראשונית של ריבוע IV הראו על דימיון לריבועים I ו-II. מדובר בשכבה ארכיאולוגית בעובי של כ-35-45 ס"מ מעל קרקע בתולה לבין ה-topsoil עם הפרעות רצנטיות.

בריבועים אלה הרבדת החלוקים נראית הומוגנית ולא היה ניתן להבחין בשכבות שונות בתוכה. ממצא קראמי מעורב מתק' הברונזה הקדומה והתק' הניאוליתית מעורבים מראש השכבה ועד תחתיתה.

בתוך הריבוע נמצא קטע קיר W223. הממצא העיקרי נתגלה בריבוע III ו-V. באזור זה ניתן היה להבחין בשלושה שלבים קונסטרוקטיביים מתחת ל-topsoil. עובי הסדימנט בין הקרקע הבתולה ל-topsoil מגיע באזור זה ליותר ממטר. יש להניח, כי הסיבה לכך היא הימצאות קירות שמנעה את סחיפת האדמה במדרון. השלב העליון כולל בתוכו שכבת חלוקים שנשתמרה בצורה טובה בריבוע III ולא נשתמרה בריבוע V (לוקוס 205). קטע קיר בנוי מאבנים שטוחות (לוקוס 203) ממנו נשתמר נדבך אחד, ומתקן עשוי מערמט אבני גוויל גדולות (לוקוס 202). מפלס חלוקים 205 ניגש גם אליו וגם לקיר 203. ניתן לתארך את רוב הקראמיקה הנמצאת בין אבני המתקן והמפלס הניגש לתק' הברונזה הקדומה.

מתחת לשלב זה נמצא מבנה בעל מתאר מלבני בנוי מאבני גוויל (קירות W213, W229 ו-W249). הקיר הדרומי לא נחשף והוא נמצא בתוך מחיצה שבין ריבועים IV ו-V. מתקן 202 נמצא מעל קירות המבנה ע"ג מילוי, כך שהמבנה בהכרח קדום לשלב העליון. קירות המבנה בנויים אבני גוויל בגודל שונה בשתי שורות לרוחב הקיר. בפן החיצוני של הקירות שולבו אבנים גדולות יותר, ובפן הפנימי שולבו אבנים יחסית קטנות. מרבית הפן החיצוני של הפינה הצפון-מערבית של המבנה חסרה. לעומת זאת הפן הפנימי במקום זה נשתמרה כמעט בשלמותה. בחלק הצפוני של קיר W229 הקיר איננו קיים לאורך כ-60 ס"מ. לא ברור האם במקום זה היה פתח או שהקיר נשדד. באבן אחת שבתוך הקיר W229 קיים שקע וייתכן כי מדובר באבן פותה, בשימוש ראשוני או משני. ממערב למבנה נמצא קיר גס עשוי מאבני גוויל קטנות בצורת אות "ר" W252, במתאר היוצר מעין חדר מבוא למבנה. מתחת לקירות המבנה (לרבות W213 ו-W249) נמצאה קראמיקה המתוארכת לתק' הברונזה הקדומה.

מתחת למבנה, קיימת שכבת חלוקים (247, 249) מתחת לשכבת מילוי. עובי השכבה נע בין 30 ל-40 ס"מ, כאשר צפיפות החלוקים משתנה ממקום למקום. שכבה החלוקים נמצאת ע"ג קרקע בתולה.

חתך בגודל כארבעה מ"ר, נחפר בחלק צפוני של החדר עד קרקע בתולה. חתך נוסף נחפר מצפון לקיר W249 אף הוא עד קרקע בתולה. חתך שלישי שגודלו כארבעה מ"ר נחפר מתחת למתקן 250 עד קרקע בתולה. בתוך שכבה זו נתגלו כלי צור ניאוליטיים ושני חרסים ניאוליטים אותו ניתן לשייך לתרבות הירמוכית. לקראת סוף החפירה הוסרו קירות: 213, 229, 249.